

PERSPEKTIVER PÅ SAMFUNNSSIKKERHET

2. utgave

Ole Andreas H. Engen
Kenneth Arne Pettersen Gould
Bjørn Ivar Kruke
Preben Hempel Lindøe
Kjell Harald Olsen
Odd Einar Olsen

Kapitteloversikt

DEL I

INNLEDNING OG PERSPEKTIVER 25

Kapittel 1 Perspektiver på samfunnssikkerhet 26

Kapittel 2 Samfunnssikkerhet og byplanlegging i et historisk perspektiv 73

DEL II

BEGREPER OG TEORIER OM SAMFUNNSSIKKERHET 91

Kapittel 3 Samfunnsperspektiver på risiko og usikkerhet 92

Kapittel 4 Risikosamfunnet 124

DEL III

SAMFUNNSSIKKERHET SOM POLITIKK, PLANLEGGING OG ORGANISERING 155

Kapittel 5 Samfunnsfaglige perspektiver på ulykker, sikkerhet og teknologi 156

Kapittel 6 Planlegging og beslutning 182

Kapittel 7 Samstyring og regulering 212

Kapittel 8 Digitalisering, risiko og sikkerhet 242

Kapittel 9 Klimarisiko og samfunnssikkerhet 271

Kapittel 10 Kriser og kriseforståelse 299

Kapittel 11 Beredskap 320

Kapittel 12 Krisehåndtering 342

DEL IV

METODER, PARADOKSER OG DILEMMAER 377

Kapittel 13 Rammeverktøy innenfor samfunnssikkerhet 378

Kapittel 14 Dilemmaer, utfordringer og paradokser 416

Innhold

Forord	5
Figuroversikt	19
Tabelloversikt	21
Boksoversikt	23
DEL I	
INNLEDNING OG PERSPEKTIVER	25
Kapittel 1. Perspektiver på samfunnssikkerhet	26
1.1 Innledning	26
1.2 Utviklingen av samfunnssikkerhet som begrep	29
Københavnerskolen	30
Et norsk utviklingsspor	30
Et lengre utviklingsspor	33
Statens ansvar for sikkerheten vokser fram	34
Sikkerhet under den kalde krigen	35
Fra sivil beredskap til samfunnssikkerhet	37
1.3 Samfunnssikkerhet som kunnskapsfelt	40
Avgrensninger mot andre sikkerhetsrelaterte områder	41
1.4 Samfunnssikkerhet og risiko	43
Nye eksperter og flerfaglighet?	46
1.5 Standardisering av risiko?	47
Drivkrefter for å standardisere risikostyring og krisehåndtering	50
Risikoen ved standardisering	51
Konsekvenser av å standardisere risikostyring og krisehåndtering	52
Standardisering kan påvirke maktforhold og interesser	52
Standardisering kan endre fleksibilitet i beslutninger, kommunikasjon og samarbeid	54
Digitalisering og den usynlige standardiseringen av risiko	55

1.6	Byggekløsser i samfunnssikkerheten	58
	Opprettholdelse av sentrale og kritiske samfunnsfunksjoner	58
	Sårbarhet, robusthet og tillit	60
1.7	Organisering av samfunnssikkerhet	63
	Sammenhenger mellom politikk og samfunnssikkerhet	63
	Risikoregulering	65
	Samfunnssikkerhet og slemme problemer	66
	Sentralisering eller desentralisering	67
1.8	Samfunnssikkerhet – et begrep i endring	69
1.9	Bokens organisering	70
	Del 1: Innledning og perspektiver	70
	Del 2: Begreper og teorier om samfunnssikkerhet	71
	Del 3: Samfunnssikkerhet som politikk, planlegging og organisering	71
	Del 4: Metoder, paradokser og dilemmaer	72
	Kapittel 2. Samfunnssikkerhet og byplanlegging i et historisk perspektiv	73
2.1	Innledning	73
2.2	Samfunnssikkerhet i et langsiktig byplanhistorisk perspektiv	74
	Oldtidens byplanlegging – med vekt på vern mot ytre fiender	74
	Bymurens funksjon etter at kanonen ble oppfunnet	76
	Bybranner – en ny og større trussel mot samfunnssikkerheten	77
2.3	Endringer i trusselbildet etter den industrielle revolusjonen og fram til i dag	79
	Den industrielle revolusjonen førte til at helse ble et økende samfunnssikkerhetsproblem.	79
	Den industrielle revolusjonen skapte også indre trusler mot makthaverne	81
	Nye ideer om hvordan skape den gode by å bo og arbeide i	81
	Forurensning, miljø, bærekraftig utvikling og klimaendringer	82
	Byplanlegging – segregasjon, «gated communities» og utvikling av ekskluderende fellesskap	83
	Terrorhandlinger har flyttet oppmerksomheten i samfunnssikkerhetsarbeidet	86
2.4	Oppsummering – sikkerhet har alltid vært i sentrum i byplanleggingens historie	88
	DEL II	
	BEGREPER OG TEORIER OM SAMFUNNSSIKKERHET	91
	Kapittel 3. Samfunnsperspektiver på risiko og usikkerhet	92
3.1	Innledning	92
3.2	Risiko og usikkerhet	93
3.3	Definisjoner og former for risiko	94
	Ulike definisjoner	94
	Ulike former for risiko	96

3.4	Risiko for ondsinnede og ikke-planlagte handlinger	101
3.5	Risiko, ontologi og epistemologi	103
3.6	Realisme	105
	Det teknisk-økonomiske perspektivet	106
	Det psykologiske perspektivet	108
3.7	Svak sosialkonstruktivisme	112
3.8	Sterk konstruktivisme	114
	Mary Douglas og Aaron Wildavsky: Kulturelle uttrykk	114
	Niklas Luhmann: Poststrukturalisme	117
	Michel Foucault: Governmentality	120
3.9	Oppsummering	122
	Kapittel 4. Risikosamfunnet	124
4.1	Innledning	124
4.2	Det førmoderne og det moderne samfunnet	125
	Modernitet	125
	Risikoene i det førmoderne samfunnet	127
	Risikoene i det moderne samfunnet	127
	Risiko, individ og samfunn	127
4.3	Ulrich Beck: Risikosamfunnet	128
	Økt produksjon og økonomisk vekst	128
	Vitenskap, teknologi og økonomisk organisering	129
	Demokratisk utvikling	130
	Kapitalismens manglende evne til å håndtere risiko	130
	Tap av tillit og legitimitet	131
	Industrisamfunnet versus risikosamfunnet	132
	Refleksiv modernitet	134
4.4	Anthony Giddens: Tillit, ontologisk sikkerhet, refleksivitet	136
	Tillit og ontologisk sikkerhet	137
	Ekspertene og lekfolk	138
	Livspolitikk	139
4.5	Risiko, politikk og sikkerhet i det senmoderne samfunnet	140
	Politikk i risikosamfunnet	142
4.6	Teknisk og institusjonell optimisme i risikostyringen	145
	IRGC-modellen	145
	IRGC-modellen og Luhmann, Beck, Giddens og Foucault	147
	IRGC-modellen: eliter, eksperter og lekfolk	150
4.7	Oppsummering	152

DEL III

SAMFUNNSSIKKERHET SOM POLITIKK, PLANLEGGING OG ORGANISERING 155

Kapittel 5. Samfunnsfaglige perspektiver på ulykker, sikkerhet og teknologi 156

5.1	Innledning	156
5.2	Teorier om ulykker og katastrofer	160
	Menneskeskapt ulykker og samfunnets iboende sårbarhet	160
	Organisatoriske ulykker	161
	Normale ulykker	162
	Interaksjon og kopling i systemer	163
	Individuelle friheter, selvorganisering og ulykker	166
5.3	Samfunnsulykker – teknologi og samfunnssikkerhet	168
5.4	Høypålitelige organisasjoner	170
	Resiliens i organisasjoner	172
5.5	Terrortrussel og sikring	173
5.6	Kultur og sikkerhet i organisasjoner	174
5.7	Makt og sikkerhet i organisasjoner	176
5.8	Feilbarlige organisasjoner og implikasjoner for risiko og samfunnssikkerhet	178

Kapittel 6. Planlegging og beslutning 182

6.1	Innledning	182
6.2	Beslutningsprosessen	184
	Modell av beslutningssystemet	184
	Ulike verdihensyn ved beslutninger	185
	Elementer i prosessen	186
	Ulike beslutningsmodeller	189
	Analytisk/rasjonell/instrumentell modell	189
	En ikke-rasjonell modell	190
	Regelmodell	190
	Politisk beslutningsmodell	191
6.3	Tre perspektiver på planlegging	192
	Innledning	192
	Et instrumentelt/rasjonelt perspektiv	192
	Et kommunikativt perspektiv	196
	Et maktperspektiv	199
	Å definere makt	200
	Fordeling av makt	201
6.4	Utforming av planprosessen	203
	Stor grad av enighet om problemer, mål og resultat	203
	Uenighet om verdier, problem, mål og løsninger	204
	Berørte interesser	205
	Betydningen av tillit	206

6.5	Planleggingens funksjon og muligheter	209
6.6	Oppsummering	211
	Kapittel 7. Samstyring og regulering	212
7.1	Innledning	212
	Samstyring	213
	Nasjonalt og internasjonalt nivå	213
	Risikoregulering	214
7.2	Samstyring av risiko	215
	Nettverket av aktører	216
	Klimautfordringer og «det grønne skiftet»	219
7.3	Juridiske begreper og regelanvendelse	220
	Rettsregler	220
	Regelanvendelse	221
7.4	Rammer og regler for regulering	223
	Teknologisk utvikling og innovasjon	223
	Reguleringsregimer	224
	EØS-konteksten	226
	Innretning mot sikkerhet vs. sikring	226
	Virkemidler i regulering	228
	Økonomiske/administrative virkemidler	228
	Virkemiddeltrappen	229
7.5	Normer, regler og standarder	230
	Rettslig standard	232
	Allment aksepterte standarder	234
	<i>Sertifisering og akkreditering</i>	236
7.6	Eksempler på styringsregler	237
	Kvalitetsstyring og internkontroll	237
	Internkontroll – en hybrid reguleringsform	239
	Selvregulering	240
	Preskriptiv regulering	240
7.7	Oppsummering	241
	Kapittel 8. Digitalisering, risiko og sikkerhet	242
8.1	Digitalisering og samfunnssikkerhet	245
8.2	Teknologi, organisasjon og data	246
	Teknologi og mennesker	247
	Trusler og risikoer i digitale systemer	249
	Risikoer knyttet til informasjonssikkerhet og databeskyttelse	250
	Risikoer knyttet til beslutninger, kompleksitet og tette koplinger	251
	Risikoer knyttet til ikke-intenderte og intenderte onde handlinger	251

8.3. Risikoer, standardisering og dilemmaer	252
Økonomisk og teknologisk effektivitet	252
Tillit og mistillit	253
Digitaliseringens dilemmaer	254
Krisehåndteringsdilemmaet	255
Dilemmaer knyttet til standardisering av beredskap	256
Personvernsdilemmaet	257
Et digitalt «føre var-prinsipp»	257
8.4. Regulering og styring	258
Regulering og teknologi	259
Funksjonsbasert digital regulering	260
Regelverksutvikling	261
Rettslige standarder for kunstig intelligens	262
8.5 Den digitale moderniteten – det nye risikosamfunnet?	263
Overvåkingskapitalismen	263
Fra «vanlig» kapitalisme til overvåkingskapitalisme	264
Hvordan vokste overvåkingskapitalismen?	265
Hvorfor vinner overvåkingskapitalismen?	266
Det digitale risikosamfunnet	267
8.6 Oppsummering	269
Kapittel 9. Klimarisiko og samfunnssikkerhet	271
9.1 Innledning	271
Samfunnssikkerhet og klima	272
Risikostrategi og styring	273
9.2 Vær, klima og klimaendringer	274
Eksposering og sårbarhet	277
9.3 Globale strategier	279
«Disaster risk reduction» (DRR) og disaster risk management (DRM)	279
Internasjonal organisering og målsetting	281
Kyotoprotokollen	282
Agenda 2030 og FNs bærekraftsmål	282
Parisavtalen	282
9.4 Klimarisiko – en global utfordring	284
Klimaendringer og risikosamfunnet	284
Verden på vippepunktet	286
9.5 Hvordan forstå/definere klimarisiko?	289
Klimarisiko, klimarisikostategier og systemiske risikoer	291
9.6 Rammeverk for styring av klimarisiko	293
Kunnskapsgrunnlag, verdier og institusjoner	293

Klimarisiko og styringsstrategier	294
Styringsutfordringer knyttet til systemiske risikoeer	295
9.7 Oppsummering	297
Kapittel 10. Kriser og kriseforståelse	299
10.1 Innledning	299
10.2 Krisebegrepet	300
Ulykker, kriser og katastrofer: definisjoner	300
Ulykker, kriser og katastrofer	302
10.3 Krisefaser	304
10.4 Kriser – ulike perspektiver	308
10.5 Krisetyper og krisetypologier	311
Krisetyper	311
Krisetypologi	313
10.6 Oppsummering	318
Kapittel 11. Beredskap	320
11.1 Innledning	320
11.2 Beredskap og beredskapsplanlegging	321
Beredskap	321
Fire samfunnsikkerhets- og beredskapsprinsipper	324
Faser i beredskapsarbeid	325
Retningslinjer for beredskapsplanlegging	328
Så korrekt kunnskap som mulig	329
Kunnskap om menneskelige reaksjoner og kapasiteter	330
Planlegge for hensiktsmessig respons	330
Sikre samvirke	331
Helhetlig tilnærming og generelle prinsipper	331
Trening og øving	332
Prosess versus produkt	333
Planlegging og krisehåndtering: to forskjellige aktiviteter	333
Beredskapsplan	334
11.3 Befolkningens hjelpeplikt i ulykker og kriser	335
11.4 Myter om menneskers reaksjoner i kriser	337
11.5 Oppsummering	340
Kapittel 12. Krisehåndtering	342
12.1 Innledning	342
12.2 Krisehåndtering og hierarki	343
12.3 Sentralisering og desentralisering	344
12.4 Militærmodellen versus problemløsningsmodellen	348

12.5	Responstid og styring	349
12.6	Informasjonsutveksling, kontekst og beslutningsfullmakt	351
12.7	Krisehåndtering, beslutninger og teamarbeid	354
	Intuitive versus analytiske beslutninger	355
	Krisehåndtering som tilpasning til krisen	356
	Gjenkjenningsbasert beslutningstaking	357
	Improvisering	358
	Resiliens i team	360
12.8	Krisehåndtering, læring og samfunnssikkerhet	361
12.9	Kriser, krisehåndtering og politikk	364
12.10	Kommunikasjon i kriser	365
	Kommunikasjon	366
	Krisekommunikasjon, troverdighet og tillit	368
	Sosiale medier	371
12.11	Oppsummering	375
 DEL IV		
METODER, PARADOKSER OG DILEMMAER		377
 Kapittel 13. Rammeverktøy innenfor samfunnssikkerhet		378
13.1	Innledning	379
	Når aktørene er en del av «verktøyet»	379
	Trivielle og slemme problemer	380
	Målkonflikter	381
13.2	Føre var-prinsippet	382
	Bakgrunn	382
	Post-normal vitenskap og system-usikkerhet	383
	Forankring i lovverket	385
	Anvendelse av prinsippet	386
13.3	IRGC-modellen	387
	Fem kjerneprosesser i modellen	388
	Førvurdering	389
	Risikovurdering	389
	Toleranse- og akseptvurdering	390
	Risikostyring	391
	Kommunikasjon	391
	Den sosiale konteksten omkring kjerneprosessene	392
13.4	SARF-rammeverket	394

13.5	Fra risikodemping til risikoforsterkning og ringvirkninger: Covid-19-pandemien	396
	Risiko	397
	Risikohendelser	397
	Risikoforsterkning og risikodemping	398
	Individuelle og sosiale forsterkningsledd	398
	Ringvirkninger	398
13.6	Risiko- og sårbarhetsanalyser	399
	Utvikling av ROS-modellen	400
	Helhetlig ROS-metodikk i kommunen	402
	Nasjonalt risikobilde og følgehendelser	406
	Sårbarhet og robusthet	406
	Usikkerhet	407
13.7	Øvelser som læringsarena	407
	Øvelser i relasjon til sikkerhets- og beredskapsarbeid	409
	Ulike typer øvelser	409
	Ulike typer aktører i øvelser	412
	Øvelsers realisme	413
	Øvelsers læringspotensial	414
	Kapittel 14. Dilemmaer, utfordringer og paradokser	416
14.1	Innledning	416
14.2	Slemme problemer og vanskelige utfordringer	419
14.3	Dilemmaet mellom frihet og sikkerhet	420
14.4	Dilemmaet mellom kunnskap og politikk	425
14.5	Dilemmaet mellom ideelle mål og virkemidler	426
14.6	Dilemmaet mellom intensjon og konsekvens	429
14.7	Dilemmaer ved styring og kontroll	432
	Beredskapens dilemma	432
	Forhåndsprogrammerte risikoer	433
	Risikoanalyser – bruk og begrensning	434
	Bidragsterdilemmaet	436
14.8	Oppsummering	437
	Forfatteromtaler	441
	Referanser	443
	Register	465

Figuroversikt

Figur 1.1	Samfunnssikkerhet og andre sikkerhetsrelaterte områder	42
Figur 2.1	Kong Gudea med den mer enn 4000 år gamle byplanen for Lagasj på fanget	75
Figur 2.2	Inngangen til Emirates Stadium	88
Figur 3.1	Risikoatferd fordelt på kategorier av kulturelle verdier (group-grid-modellen)	115
Figur 4.1	Involvering av interessenter	146
Figur 5.1	Kopling og interaksjon i systemer	164
Figur 5.2	Migrasjonsmodellen	167
Figur 5.3	Sosioteknisk modell av et teknologisk system	168
Figur 6.1	Modell over det politiske beslutningssystemet	185
Figur 6.2	Rasjonell planlegging	194
Figur 6.3	Planlegging i skjæringsfeltet mellom ulike former for rasjonalitet	210
Figur 7.1	Samfunnets kontrollmekanismer	215
Figur 7.2	Samstyring av risiko i kontekst	216
Figur 7.3	Samstyring - et systemperspektiv	217
Figur 7.4	Interessekonflikter i det grønne skiftet	219
Figur 7.5	Regelanvendelse	221
Figur 7.6	Spenning mellom verdiskaping og samfunnskontroll	224
Figur 7.7	Faktorer som påvirker et reguleringsregime	225
Figur 7.8	Virkemiddeltrappen. Figuren er hentet fra Lindøe, Kringen og Braut (2015), s. 121.	229
Figur 7.9	Tre varianter for virksomhetsstyring i kommunen	238
Figur 7.10	Internkontroll - en hybrid mellom to idealtyper	240
Figur 8.1	Faser i digitalisering	243
Figur 9.1	Klimasystemet	275
Figur 9.2	Klimaendringer - et integrert rammeverk	276
Figur 9.3	Hoveddimensjoner for bærekraftig utvikling	278
Figur 10.1	Krisefaser som en lineær prosess	304
Figur 10.2	Krisefaser som en sirkulær prosess	305

Figur 10.3	Gjensidig påvirkning mellom en krise og krisehåndtering	313
Figur 10.4	Kriser som Guds vilje – menneskeskapt – skapt av samfunnet	315
Figur 10.5	Klassifikasjon av kriser etter deres forutsigbarhet og påvirkbarhet	316
Figur 10.6	En typologi over krisers utviklingshastighet og avslutningshastighet	318
Figur 11.1	Faser i beredskapsarbeid	325
Figur 11.2	Faser i beredskapsarbeid i relasjon til krisefaser – en sirkulær prosess	328
Figur 12.1	Beslutningstaking i relasjon til kontekst og informasjonsutveksling	352
Figur 12.2	Skisse over vertikal informasjonsutveksling og beslutningsstrukturer og horisontal koordinering	353
Figur 12.3	Kommunikasjonsmodell	366
Figur 12.4	Fra kunnskapsgenerering til respons	368
Figur 12.5	Krisekommunikasjon mellom kriseledelsen, beredkapsorganisasjoner og befolkningen	369
Figur 12.6	Ordsky over noen sosiale medier	372
Figur 12.7	Sammenhengen mellom befolkningens og kriseledelsens informasjonsinnsamling og -distribusjon	375
Figur 13.1	De fem kjerneprosessene i IRGC-rammeverket	388
Figur 13.2	Risikomatriksen	391
Figur 13.3	Den sosiale konteksten for kjerneprosessene	393
Figur 13.4	Forenklet versjon av SARF-rammeverket	395
Figur 13.6	Eksempel på sløyfediagram	403
Figur 13.7	Utvidet risikomatrikse	405
Figur 13.8	Et integrert plan- og styringssystem i kommunen	406
Figur 13.9	Fire typer usikkerhet ved risiko	407
Figur 13.10	Sammenhengen mellom ROS, beredkapsplan og øvelser	409

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Klassifikasjon og inndeling av risiko etter vurderingskriterier og risikobeskrivelse	97
Tabell 3.2	Risiko, sannsynlighet og usikkerhet	100
Tabell 3.3	Kunnskapsforståelser om risiko	106
Tabell 4.1	Hva er det førmoderne og det moderne samfunnet?	126
Tabell 4.2	Det moderne industrisamfunnet og risikosamfunnet	133
Tabell 4.3	Hovedtrekk ved Becks og Giddens risikosyn	141
Tabell 6.1	Den tradisjonelle, rasjonelle planleggingsmodellen	195
Tabell 7.1	Eksempler på ulike lovers innretning	227
Tabell 7.2	Eksempler på virkemidler som ikke er lovfestet	230
Tabell 7.3	Hierarki av normer og regler i offshore olje- og gassnæringen og sikring mot trusler	232
Tabell 10.1	Ulykker, kriser og katastrofer: sentrale forskjeller	302
Tabell 12.1	Ulike hierarkiske nivåer	343
Tabell 12.2	Aktører, fase og ansvar i et kriseområde	350
Tabell 12.3	Ledelse og politikk etter en krise ('t Hart og Boin 2001)	365
Tabell 12.4	Sammenligning av crowd-sourcing og crowd-seeding	374

Boksoversikt

Boks 1.1	Safety og security	27
Boks 1.2.	Den norske forsvarskommisjonen fra 1946 om samspillet mellom militære og sivile funksjoner.	36
Boks 3.1	Studenten og rasjonelle valg	94
Boks 4.1	Modernitetens konsekvenser	136
Boks 5.1	Definisjon av ulykke og hendelse (oversatt fra Perrow 1984)	162
Boks 5.2	Sentrale faktorer ved høypålitelige organisasjoner	171
Boks 5.3	Challenger-ulykken	176
Boks 6.1	Aristoteles og «polis»	183
Boks 6.2	Forurensing av drikkevann i Askøy kommune	204
Boks 6.3	Etos, patos og logos	207
Boks 7.1	Hegel og sivilsamfunnet	218
Boks 7.2	Rettsreglenes trinnhøyde	221
Boks 7.3	Definisjon av rettslig standard	233
Boks 7.4	Standardisering i Norge	235
Boks 7.5	Nasjonale standarder innenfor samfunnssikkerhet	236
Boks 7.6	Virksomhetsstyring og internkontroll	238
Boks 7.7	Eksempler på internkontrollforskrifter	239
Boks 8.1	Den nakne ape	247
Boks 8.2	Hva er kunstig intelligens?	248
Boks 8.3	Sikkerhetsloven av 2019	259
Boks 8.4	Edward Snowden	265
Boks 9.1	Fire eksempler på klimaeffekter	286
Boks 9.2	Klimavennlige teknologier	288
Boks 9.3	Gradsmålene i Parisavtalen	289
Boks 10.1	Maginotlinjen – et eksempel på en forberedelse for å håndtere forrige krise	306
Boks 10.2	Lyng- og gressbranner i januar 2014	307
Boks 10.3	Bhopal-ulykken i India i 1984	308
Boks 11.1	Sivilbeskyttelsesloven § 15. Kommunal beredskapsplikt	323

Boks 11.2	Forskrift om kommunal beredskapsplikt §4. Beredskapsplan	323
Boks 11.3	Ressursbehov som kommer ut av beredskapsanalysen	327
Boks 11.4	Eksempler på panikkatferd i store folkemengder	337
Boks 12.1	«Where in the hell is the cavalry on this one?»	345
Boks 12.2	Eksempel på analytiske og intuitive slutninger	356
Boks 12.3	En gjenkjenningsbasert tilnærming	358
Boks 12.4	Avvik fra politiets prosedyrer 22. juli 2011	360
Boks 13.1	Offentlig sektor – harmoni eller konflikt?	381
Boks 13.2	Grunnloven § 112 om miljø	385
Boks 13.3	Forankring av ROS i lov- og planverk	400
Boks 13.4	En alternativ ROS-metodikk	401
Boks 13.5	Tiltak på skadested	408
Boks 13.6	Kommunal beredskapsplikt – krav om øvelser	409
Boks 13.7	Raset i Fjelltunvegen 31 i Ålesund	413
Boks 14.1	Thomas Hobbes og Benjamin Franklin om frihet	421
Boks 14.2	Negativ og positiv frihet	422